

Mester és Tanítvány

Konzeruatiu pedagógiai folyóirat

*A Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Bölcsészettudományi Kar, a Katolikus Pedagógiai
Szervezési és Továbbképzési Intézet
és a Mondat Kft. lapja*

27. szám, 2010. augusztus

CSALÁD ÉS IFJÚSÁG

AMIT A TUDOMÁNY MEGTEHET A HÁZASSÁGRA NEVELÉSÉRT: PÁRKAPCSOLATI NEVELÉS A KÖZÉPISKOLÁKBAN

CSIZMADIA RÓBERT, MIHALEC GÁBOR, CSIRKE JÓZSEF

Mi kell egy boldog házassághoz? A kérdésre rengeteg közhelyet, hiedelmet és tévhitet találunk válaszként. Ennek ellenére – vagy talán éppen ezért – ma Magyarországon a házasságkötések száma csökken, míg a válásoké növekszik. Ez nemcsak a modern életforma következménye, hanem az alapvető párkapcsolati ismeretek hiányának terméke is. A hiányosságok már az iskoláskorú gyermekeknél is megfigyelhetők. Kapcsolataik kialakítását és megélését egyaránt negatívan befolyásolják élettapasztalataik. Ez egyrészt saját életüket befolyásolja, másrészt a következő generáció életére is rossz hatással lehet. Hogyan lehet ezen tendencián változtatni?

Manapság közhelynek számít az iskola-rendszer szerepét hangsúlyozni a társadalom felemelkedésében. Az is sokszor megfogalmazott kívánság, hogy az iskola ne csak oktasson, hanem neveljen is. Az egészségesen működő rendszerben az oktatási infrastruktúra, a pedagógus, a tanuló és a szülő is együttműködik ezen célok eléréseért. A mai valóság azonban eltér az ideálistól. A gyakorlati tapasztalat azt mutatja, hogy a változó társadalom, a hiányos családi élet, a hiányzó normák és szerepmodellek miatt egyre nagyobb teher hárul a pedagógusokra. A tanár oktatna, de munkája hatékonyságát akadályozza a tanuló magánéleti háttere. Ez akár a tananyag sikeres átadásának is gátja lehet. Éppen ezért az iskola szerepe egyre jobban felértékelődik, aminek következménye, hogy egyre több feladat hárul a pedagógusokra. Azonban felmerül a kérdés, mit érdemes az isko-

lának felvállalni azon területekből, melyek hagyományos „oktatásáért” a család felel? Cikkünkkel szeretnénk alátámasztani, hogy a házasságra való felkészítés iskolai oktatása társadalmi és pedagógiai haszonnal jár.

A házassági felkészítő és gazdagító programok létjogosultsága

Az elmúlt évtizedben – főként az angolszász kultúrával rendelkező országokban, ahol a civil és tudományos kezdeményezések megnövekedtek a házasságok megerősítésére – több tanulmány is készült, melyek kimutatták, hogy a jó házasságra épülő stabil családok több előnnyel is rendelkeznek. Jó hatással vannak az egyénekre, a társadalomra, többek között stresszcsökkentő, a pszichológiai egészséget és az általános közérzetet javító hatásuk miatt (Waithe, Gallagher, 2000).

A közvetlen hatáson túl a gyermekeknek is sokat jelent a biztos háttér: jobb tanulmányi eredményt érnek el, öntudatosabbak és jobb szociális készségeket fejlesztenek ki a stabil családban felnövekvők (Gottman, 1997).

A veszteség oldaláról nézve, a családok széthullásával keletkező kár jelentős tételt tesz ki a társadalmi kiadások között. A Relationships Foundation nevű angol civil szervezet, mely a társadalom és a döntéshozók figyelmét hivatott a kérdésre irányítani, megdöbbentő számításokat végzett. Összeszámolták a családok széthullásának következtében fellépő közvetlen költségeket: a szociális, jogi és más állami kiadások összértéke meghaladta a 41,67 milliárd angol fontot az Egyesült Királyságban (<http://www.relationshipsfoundation.org>). Ennek fényében szeretnék elérni, hogy a házassági problémák prevenciójára, vagyis társkapcsolati nevelésre jusson költségvetési támogatás.

Habár a házassági felkészítő programok hatékonyságát érte kritika is (Schumm, Silliman, 1997), illetve többen további kutatások szükségességére hívják fel a figyelmet, a legjelentősebb tanulmányok mégis alátámasztották hasznosságukat (például: J. S. Carroll, W. J. Doherty, 2003; S. L. Sayers, C. S. Kohn, C. Heavey, 1998; B. Silliman, S. M. Stanley, W. Coffin, H. J. Markman, P. L. Jordan, 2001). Carrol és Doherty 2003-as meta-analitikus összegzése – amely több mint tizenegy kísérleti tanulmányt dolgozott fel a házassági felkészítő programok terén – kimutatta, hogy a résztvevő párok 79%-a a kontrollcsoport átlagánál maga-

sabban teljesített a program végeztével. A házassági felkészítő programokat széles körben vizsgáló felmérések szerint akár 30%-kal is csökkenthetik a válás kockázatát (Stanley, Amato, Johnson, Markman, 2006). Még jobb az eredmény, ha a felkészítést az esküvő után közösségi támogató programok is követik, így a válási ráta akár 3% alá is kerülhet, az eredmény magáért beszél egy olyan társadalomban, ahol az átlag 50% fölött van (www.prepare-enrich.com). Meg kell jegyeznünk ugyanakkor, hogy a szegénység, az iskolázatlanság és az akut problémák (alkoholizmus, családon belüli erőszak stb.) jelenléte esetén a házassági felkészítő programok hatásossága nem ismert.

A programok nemcsak a megtanult információkkal segítik a párokat, hiszen elismert hatásuk van a párkapcsolat önjavító képességének kialakulásában is. Az elsajátított készségek növekvő pályára állítják a kapcsolatot hosszú távon. A felmérések alapján, a felkészítésen résztvevő párok hajlandóbbak szakmai segítséghez fordulni, ha kapcsolatuk krízisbe jut. Fontos megemlíteni ezt annak fényében, hogy a házasság első éveiben a kapcsolatok többsége krízist él át, amely akár válással is végződhet.

Az elkészült tanulmányok nemcsak a szakma figyelmét keltették fel, hanem egyes esetekben az állami szerveket is a házassági felkészítést segítő lépések megtételére ösztönözték. A házassági felkészítés ugyan önkéntes alapon működik, azonban a párokat a házasságkötési díj csökkentésével ösztönzik a programokon való részvételre. Az USA több államában 4–12 órás házassági felkészítés

választható, ami a házasságkötés díját akár 70%-al is csökkenti.

Az eredmények ismeretében a szakmát már régóta foglalkoztatta a házassági felkészítő programok főként középiskolai adaptációja. Ezen kísérletek közül a legsikeresebbek a PREP (Prevention and Relationship Enhancement Program, azaz Megelőző és Kapcsolatgazdagító Program) alapján létrejött *Connections*, illetve a *Kapcsolatépítés* című program, amelyet a PREPARE tesztcsomag szerzői állítottak össze. Ezek a programok játékos feladatokkal, tesztekkel, szerepjátékokkal igyekeznek az alapvető párkapcsolati készségeket elsajátíttatni a diákokkal, főként a kommunikáció, a konfliktuskezelés és a személyiségfejlesztés területein.

PREPARE/ENRICH: tudománnyal a házasságokért

A *PREPARE/ENRICH* (Felkészítés/Gazdagítás) egy párkapcsolati diagnosztikai és tanácsadói csomag, amelyet házasulandó és házasságban élő párok részére dolgoztak ki. A program David H. Olson, a Minnesotai Egyetem Családszociológiai Tanszékének professzor emeritusának kutatási eredményeire épül. Célja az volt, hogy létrehozson egy minőségi rendszert, amelyben integrálhatja családi kutatásainak eredményét. Az eszköz-tár legfontosabb eleme a 165 kérdésből álló teszt, amely felszínre hozza a párkapcsolat erősségeit és növekedési területeit, gazdag diagnosztikai adatmennyiséget szolgáltatva a pár kapcsolatáról, szociális és családi háttéréről, és lehetőséget nyújt a prevencióra, illetve a gyors

és szakszerű intervencióra. Az első teszt-eszköz 1968-ban készült el, és azóta nyolcszor került átdolgozásra, ami mutatja az elkötelezettséget a rendszer tudományos és releváns jellegének megőrzése iránt. A folyamatos kutatásoknak és a növekvő adatbázisnak köszönhetően a program mára egyedülálló statisztikai háttérrel rendelkezik. A tesztet eddig világszerte csaknem hárommillió pár töltötte ki, és az eljárás tudományos megbízhatóságát szaklapokban megjelent tanulmányok hosszú sora, valamint több mint száz PhD-disszertáció igazolja. Nemzetközi szinten 14 nemzeti iroda és több mint százezer tanácsadó dolgozik az eszközzel, magyarországi képviselője a Ketten Együtt Házassági Felkészítő és Tanácsadó Műhely.

A PREPARE program hatékonysága

A hetvenes évek végén volt az első tudományos kísérlet a házassági felkészítő program hatékonyságának vizsgálatára (Fournier, Druckmann, Robinson, Olson, 1979). Három vizsgálat hosszabb távon is figyelemmel követte a párok változásait a *PREPARE-BEN* való részvételük után. 2003-ban 153 jegyespár részvételével folytatott kutatás eredményei szerint a programot elvégzett párok 90%-ánál javult a párkapcsolat, szemben a két kontrollcsoport eredményeivel.

A kapott adatok nemzetközi szinten is használhatók, ahogyan ez Andreas Bochmann németországi adaptációja során is igazolódott. A német normák eltérései szinte elhanyagolhatók voltak a

kulturális háttér különbségének ellenére. A program adaptációjáról doktori disszertációk születtek több más országban is, akár olyan távoli kultúrákban is, mint a japán és a koreai.

A magyar tapasztalatokat is sikerült már összegezni, melyek nagyon biztató eredményeket szolgáltatnak. A foglalkozások hatására minden kategóriában hosszú távú növekedés állt be a résztvevőknél. Számos kategóriában igazolódtott, hogy a program hatására elindult egy önálló növekedési tendencia, amely nem állt meg a program befejeztével, hanem folytatódott a párok későbbi életében is. Ez jelzés lehet arra, hogy az információkon túl a résztvevők új készségekkel is bővítették párkapcsolati eszköztárukat, amelyet önállóan is használni tudnak a kapcsolatuk továbbfejlesztésére. Ezek a készségek biztosítékai lehetnek a folyamatos növekedésnek és ezzel a házassági kapcsolat tartós javulásának.

A házassági kapcsolatra nevelés fő területei

A kutatások alapján kirajzolódottak azok a területek, melyek érdemben befolyásolják a házasság boldogságát és tartósságát. Ezek a személyiség, kommunikáció, konfliktuskezelés, pénzügyek, szabadidő, szexualitás, gyerekek és a szülői szerep, család és barátok, a szerepértelmezés és a lelkeség. Ezeken felül olyan területek is szerepet játszanak, mint például az idealisztikus torzulás, a házasság iránti elvárások és a származási családok szerkezete. A tíz terület ismertetése során felvázolunk néhány olyan fontos témát, amit a közép-

iskolásokkal való foglalkozások során érdemes érinteni.

1. *A kapcsolat iránti elvárások* kategóriája a diákok elvárásainak szintjét mutatja a szerelem, az elköteleződés, a konfliktusok és a kapcsolat minőségének tekintetében. Olyan elemeket kell feldolgozni benne, mint a házasság céljai, az intimitás megvalósításának lépcsőfokai, a kapcsolaton belüli egyéni és közös célok kitűzése és megvalósítása. Érdemes az elvárások kapcsán megvizsgálni az idealisztikus torzulást, ami megmutatja, hogy a személy mennyire valósan látja a párkapcsolat problémáit, buktatóit, előnyeit a társadalmi elvárások tükrében. Ez azért fontos, mivel a társak nyomására és az éppen aktuális divat-viselkedés hatására a fiatalok hajlamosak a valós problémáikat szőnyeg alá söpörve más párkapcsolati minőséget láttatni önmaguk előtt is.
2. *Kommunikáció* – ez a kategória feldolgozza, hogy a diákok mennyire képesek megosztani érzelmeiket és kívánságaikat, valamint milyennek ítélik meg saját és partnereik kommunikációs képességeit. Fontos, hogy bemutatásra kerüljenek különböző párkapcsolati kommunikációs irányzatok és meghallgatási technikák, amelyeket a gyakorlatok és szerepjátékok során a párok ki is próbálhatnak. A kutatások a kommunikációt emelik ki mint a legfontosabb kategóriát, melynek minősége meghatározza a többi terület sikerességét is.
3. *Konfliktuskezelés* – a témakör egy kapcsolatban jelentkező konfliktusokról

és azok megoldási módjairól vallott nézeteket, érzelmeket és meggyőződéseket hozza felszínre. A foglalkozás során megszólításra kerül az eltérő személyiségjegyek kezelése is, valamint a résztvevők megismerkednek különböző konfliktuskezelési módszerekkel, amelyeket gyakorlatok, valamint házi feladatok során el is sajátítanak. A kommunikáció témájával együtt ez a kérdéskör a lehangsúlyosabb, hiszen a házasság minőségét semmi sem befolyásolja olyan mértékben, mint az interperszonális tényezők.

4. *Pénzügyek.* Ez a foglalkozás a diákok figyelmét a pénzkezeléssel kapcsolatos hozzáállására, az azzal kapcsolatos gondokra, elégedettség szintjére irányítja. Olyan kérdések is megvitatásra kerülnek, mint a megtakarításhoz és a hitelekhez való viszonyulás, a pénzügyi döntések és az ezekhez kapcsolódó konfliktusok kezelése.
5. *Szabadidő.* Ebben a kategóriában az együtt és külön töltött szabadidő egyensúlyát vizsgáljuk, valamint segítséget adunk a diákoknak, hogy a gyakorlatok során saját helyzetükre szabva átgondolhassák szabadidős tevékenységeiket, megvitatva az azokkal kapcsolatos félelmeket és esetleges konfliktusokat. Ebbe a foglalkozásba érdemes beépíteni a kötődés és a rugalmasság kérdéseit is, amelyek szintén fontos dinamikai elemei a kapcsolatnak, de külön foglalkozásként való feldolgozásuk túlfeszítené a program kereteit.
6. A *szexualitás* kategóriája a gyengédség és a szexuális kapcsolat iránti érzése-

ket és aggodalmakat hozza felszínre. Olyan kérdéseket dolgoz fel a foglalkozás, mint a gyengédség iránti igény, nyitottság a szexualitásról való beszélgetésre, a szexualitás házasságban betöltött szerepe és annak házasság előtti kockázata, valamint a szexuális viselkedés iránti beállítottság, családtervezés és a szexuális hűség kérdése.

7. *A gyermekek és a szülői szerep* foglalkozás a gyermekekhez és a gyerekneveléshez fűződő érzelmeket és véleményeket hozza felszínre. A gyakorlatok azt mérik, hogy a diákok mennyire vannak tisztában a gyermekek kapcsolatra kifejtett hatásával, valamint hogy mi a véleményük a különböző nevelési módszerekről, a felelősségmegosztásról, a fegyelmezésről, a gyereknevelést meghatározó értékrendről és a kívánt gyermekek számáról, vállalásuk idejéről.
8. *Család és barátok* – ez a kategória a leendő anyóssal, apóssal, rokonokkal és barátokkal való kapcsolat megítélését vizsgálja. A gyakorlatok annak tisztázásában segítenek, hogy a rokonok és barátok mennyire szólnak/szólhatnak bele a pár házasságába, a házastársak mennyire kapcsolódnak partnerük rokonainak és barátainak társaságába, valamint mennyi időt szeretnének velük együtt tölteni.
9. *A szerepértelmezés* témaköre a házasságban és a családban betöltendő szerepekkel kapcsolatos érzelmeket és véleményeket mutatja be. A foglalkozáson különbséget teszünk egyenlőségben alapuló szereposztás (a felek közösen hozzák a döntéseket, a

feladatokat a preferenciák és hozzáértés szerint osztják el) és tradicionális szerepértelmezés (a döntéseket a domináns fél hozza, a feladatokat a hagyományos férfi-női szereposztás szerint végzik el) között. Az aktuális kutatási eredmények azt támasztják alá, hogy az egyenlőség- és kompetenciaelvű szerepmegosztás jobb hatással van a házasságra, mint a hagyományos szereposztás.

10. *Lelkiség.* A kategória a kapcsolatokat lelki oldalról befolyásoló tényezők feltérképezésében segít. A gyakorlatok a világnézet, értékrend és hit jelentőségét, ezek gyakorlati megélését, és a házasságra gyakorolt hatásait térképezik fel. Ez a kategória felekezeti szempontból semleges és tiszteletben tartja a diákok világnézetét is. Bemutatja azonban a hit közös megélésében rejlő előnyöket, melyeket tudományos vizsgálatok is igazoltak.

Gyakorlati adaptáció a PárOK programban és ennek tapasztalatai

A PREPARE/ENRICH magyarországi képviselőjére a Ketten Együtt Házassági Műhely kapott megbízást. Munkánkkal szeretnénk hozzájárulni a házasságok boldogabbá tételéhez a magyar nyelvterületeken (beleértve Vajdaságot és Erdélyt is). Célunk a párok segítésén túl szakemberek képzése és a program adaptációja a magyar kultúra és hagyományok figyelembevételével. Munkatársainkkal igazi interdiszciplináris és interkonfesszionális műhelyt alkotunk, ami lehetővé teszi,

hogy a társadalom széles rétegeit elérjük. A teszteszközök rendelkezésre bocsátása mellett kidolgoztunk több csoportfoglalkozást is az igényeknek megfelelően:

- *Gyűrű-kúra:* tízrészes csoportfoglalkozás házasulandó párok részére.
- *Ketten együtt:* tízrészes csoportfoglalkozás házaspárok részére.
- *Ketten Együtt Játésház:* vidám kapcsolatfejlesztő játékok házaspárok részére (előkészületben).

Az egyenként másfél órás foglalkozások három szerkezeti elemből épülnek fel, melyek alapvető céljaink elérését is elősegítik:

1. *Információközlés.* Az előadók az adott téma kapcsán rendszerezett, az aktuális kutatásokon alapuló információkat továbbítanak. Ennek célja az értékteremtés, a tévhitek eloszlatása és a témával kapcsolatos tudnivalók átfogó bemutatása.
2. *Személyes alkalmazás.* Olyan gyakorlatok tartoznak ebbe a részbe, amelyek során a résztvevők a saját helyzetükre lebontva elmélyíthetik az adott témakört, illetve kialakítják saját véleményüket, állásfoglalásukat. A gyakorlatokat előre kiosztott munkalapok segítik.
3. *Szociális tükrözés.* Olyan gyakorlatokra kerül sor ebben az egységben, amelyekben többen dolgoznak együtt egy kérdésen. Ezáltal a résztvevők egymástól is tanulnak, illetve a közös tanulás folyamatába beviszik a saját élményeiket, ismereteiket és tanulságaikat is. Miközben több pedagógus is elvégezte tanácsadói képzésünket felvetődött a kérdés, hogy a diákoknak mennyire

lehet segítséget adni a párkapcsolatok területén. A tanulókat nevelni is igyekvő pedagógusoknak, illetve a tehetség-gondozó programokban dolgozóknak feltűnt, hogy ez a terület nagyban befolyásolja a diákok teljesítményét, továbbtanulási esélyeit és életkilátásait. Ennek a problémának a kezelésére kezdtük el a *Kapcsolatépítés* program adaptációját. A munka eredménye a *PárOK*: egy hétre-szes csoportfoglalkozás középiskolások részére, amely akár osztályfőnöki órakon is használható. A program megalkotása során több problémával is szembesültünk.

- A már egyébként is túlszűfolt órarendben lehetetlen a jelenlegi keretek között nagyobb óraszámú foglalkozni a kérdéssel. Az egyes foglalkozásokat korlátozza a 45 perces tanóra is.
- Nem minden kategória egyformán fontos a megcélzott korosztály számára, így érdemes a legfontosabbakat kiemelni. A kapcsolat tudatos megélésére nevelés már siker a házassági felkészítésben.
- Hamar felismertük, hogy a párkapcsolati tréning eredményeit csak úgy őrizhetjük meg, ha az anyag felépítését, a tanítás metodológiáját és a feladatokat a célközönség igényeihez igazítjuk.
- A középiskolások jó részének van párkapcsolata, de nem motivált a párkapcsolati tréningen való részvételre. A másik oldalon sok diáknak nincsen párja, ami egy ilyen tréningyszerű foglalkozásból kizárná őket. Így inkább egyéni és csoportos feladatokat érdemes vezetni velük.

- Érdemes az alapkészségek elsajátítására törekedni, hiszen a házasság intézménye még távolinak tűnik a diákok számára. E párkapcsolati készségek megtanulásával azonban már érezhető javulást remélhetünk iskoláskori szerelmek megélésében is, így áttételesen a tanulás akadályait is csökkenthetjük. A képességek megszerzésével pedig hosszú távon is sokat segítünk a majdani boldog házasságuk kialakításában.
- Meggyőződöttünk róla, hogy a párkapcsolati oktatás nem létezhet légtüres térben. Építeni kell a korábban megszerzett képességekre és ismeretekre, melyekből a legfontosabbak az önismeret, az alapvető ismeretek a nemiségről és szexualitásról, meglévő kommunikációs alapkészségek, alapvető érzelmi intelligencia és konfliktuskezelési készség.

Ezen megfontolások alapján készültek el középiskolásoknak szánt témaköreink:

- *Rózsaszín szemüveg* – elvárások és mítoszok a párkapcsolatokban;
- *Én, Te, Ő, Mi, Ti, Ők* – személyiség és határok a párkapcsolatban;
- *Adó-vevő* – kommunikáció a párkapcsolatban (akár két alkalom);
- *Boksz-klub* – konfliktuskezelés a párkapcsolatban;
- *Háló* – család és barátok a párkapcsolatban;
- *18-as harika* – szexualitás és gyengédség a párkapcsolatban;
- *Origó* – világnézet, értékek és lelkeség a párkapcsolatokban.

A program kipróbálásában a diákok önként vettek részt. Alkalmunk volt tesztelni, hogy hogyan működik a program

párokkal, egyénekkkel és nagyobb csoporttal. Azt érzékeltük, hogy a kezdeti idegenkedés után a tanulók érdeklődni kezdtek és a feladatok végzésében is szívesen részt vettek. A felhasznált tesztek kitöltésekor pedig meglepő jártasságot mutattak elméleti téren. A hallott információk némelyike azonban vitát indított közöttük, amit a foglalkozás után is folytattak. A készségek elsajátítását szolgáló gyakorlatok sokszor okoztak meglepetést, hiszen egy-egy elméleti ismeret lehetséges átültetése saját életükbe már nem ment zökkenőmentesen. Ezek a gyakorlatok váltották ki a legtöbb ellenállást is. A csoportfeladatok bizonyultak a legvidámabb és leghasznosabb foglalkozásnak. A közösen megalkotott feladat során láthatóan elsajátították az ismereteket, és a közös tapasztalatok megosztása is pozitív hatással volt rájuk. A program még csak kísérleti fázisban van, ezért hatékonyságvizsgálat még nem áll rendelkezésre. Az első tapasztalatok birtokában több szakember bevonásával továbbfejlesztjük a programot.

A PárOK a kollégiumi nevelőtanár szemével

Immár tizenkét éve dolgozom folyamatosan középiskolai bentlakásos intézményben kollégiumi csoportvezető nevelőtanárként. Az a tapasztalatom, hogy különösen az utóbbi 4-5 évben a fiatalok közül egyre többen, egyre gyorsabban létesítenek párkapcsolatot és sajnos sokan egymás után többet is. (Ennek társadalmi okait hosszan lehetne elemezni, ennek az írásnak azonban nem ez a célja.) Mivel a

kollégiumunkban koedukált csoportok működnek, amelyek a partnerintézmény gimnáziumban is ugyanebben a csoportformában alkotnak egy osztályközösséget, megfigyeltem, hogy nagyon gyakori az egy közösségen, egy osztályon belüli párkapcsolati, együttjárási forma. Mindez önmagában még nem lenne probléma, hiszen ebben a nagykaszas életkorban természetes módon keresik a fiatalok az önazonosságukat, illetve egyre inkább önállósodva – barátot, társat választva – fokozatosan „leválnak” a szülőkről.

A gondot abban látom, hogy nagyon sok fiatal felfokozott intenziással éli meg ezeket a párkapcsolatokat – mintha legalábbis valami fontosról maradnának le, ha nem sietnének –, amelyhez a legkülönbébb viselkedési problémák társulnak. Ezek káros hatását sajnos felerősíti az a körülmény is, hogy a csaknem 250 kollégista életterétől szolgáló intézményben, a nagy közösség „szeme előtt” zajlik le majdnem minden párkapcsolati-magánéleti történés. Az intimitást sutba dobó, helytelen viselkedés azonban – túl azon, hogy nem kívánatos, negatív kortársmintát is ad a többieknek – leginkább az ilyen „túl nyitott” párkapcsolatban élő fiatalok egészséges személyiségfejlődését veszélyezteti.

A másik probléma véleményem szerint, hogy a nevelőtanári közösség túlnyomó része sem nagyon tud – megkockáztatom: talán nem is akar? – mit kezdeni ezzel a jelenséggel. Mert kényelmesebb elmenni (elfordulni) az illetlenkedő fiatalok mellett, mintsem megkockáztatni, hogy a személyiségi jogaira hivatkozó fiatal „megleckéztesse” a

viselkedését akár szerényen is, de nevelési célzattal kritizálni merészülő tanárt. Bár a kollégiumokban az éppen idén tavasszal módosított Kollégiumi Nemzeti Országos Alapprogram (KNOAP) – amely heti egy kötelező tematikus csoportóra megtartásáról rendelkezik – keretében lehetőség van a fiatalok testi-lelki nevelésére, és szolnoki kollégiumunkban külön önismereti foglalkozásokat is tartunk a szociális-társas képességek fejlesztésére, úgy gondolom, a speciális párkapcsolati képzések, tréningek szervezésére egyre nagyobb szükség lesz a felelősségteljes családi (házas-) életre való felkészítés miatt. Ez utóbbi gondolatomat látszik igazolni a KNOAP szolnoki regionális vitanapján elhangzott mondat: „Sajnos az utóbbi években nem erősödött eléggé az erkölcsiségre, az emberségre, a másik tiszteletére való nevelés.”

A fentebb részletezett okok miatt tartottam fontosnak a kapcsolatfelvételt Csizmadia Róbert PREPARE/ENRICH kiképzővel, akivel közösen a szolnoki Városi Kollégium 5. számú Tagintézményében 2009 március-áprilisában kísérletképpen megszerveztük a Ketten Együtt PárOk tréninget. Az öt foglalkozásból álló Ketten Együtt tini programra felkérésre többségében olyan, gimnáziumban tanuló, együtt járó kollégista párok jelentkeztek, akiknek már adódtak konfliktusaik párkapcsolatuk miatt a környezetükkel, illetve kollégiumi tanáraikkal. Ennek ellenére szívesen vettek részt az interaktív programban, melynek során többek között játékos egyéni és csoportfeladatokat kellett megoldani. A fiatalokkal utólag beszélgetve kiderült: természete-

tesnek vették a tréninget, és főként azért tartották hasznosnak, mert jobban megismerhették párjukat és saját maguk helyzetét is újragondolhatták a kapcsolatban. Úgy fogalmaztak: „Válmivel komolyabbakká váltunk, és a tréning óta máshogy viselkedünk.” Meggyőződésem, hogy a párkapcsolati képzés valamilyen formájára a középiskolásoknál mindenképp szükség van. Ennek egyik hasznos módja lehet a Ketten Együtt PárOK tini képzés, amely megfelelő segítséget nyújt a felnőttkor küszöbén álló fiataloknak a párkapcsolatuk felelősségteljesebb, harmonikusabb megéléséhez, ami a közösségi normákhoz, elvárásokhoz való könnyebb alkalmazkodást, végső soron a környezetükkel való „békés együttélést” is elősegíti.

Konklúzió

Amennyiben figyelembe vesszük a kutatások eredményeit és a házasságok társadalomra gyakorolt hatását, a házasságra felkészítő programoknak helyük van az iskolai nevelésben. Az ilyen iskolai anyagok legfőbb céljának az alapvető készségek és ismeretek elsajátítását kell kitűzni. Ahhoz, hogy ezeket megtanulja a diák, szükséges a programot úgy megtervezni, hogy az elméleti ismeretek mellett készségfejlesztő gyakorlatokat is tartalmazzon. A következő területeket érdemes érinteni: személyiség, kommunikáció, konfliktuskezelés, pénzügyek, szabadidő, szexualitás, gyerekek és szülői szerep, család és barátok, a szerepértelmezés és a lelkeség. Ezek feldolgozásakor azonban ügyelni kell az adott korcsoport szükségleteinek figyelembe vételére.

Amennyiben az alapvető készségeket az iskolák tanítják (önismeret, érzelmi intelligencia, nemiség és szexualitás ismerete, kommunikációs és konfliktuskezelési alapkészségek), úgy egy 6-8 részes foglalkozás is elégséges az eredményes felvilágosító- és nevelőmunkához, amit akár a társadalmi ismeretek, akár az osztályfőnöki órák tantervébe is be lehet építeni.

IRODALOM

- M. H. BUTLER, K. S. WAMPLER, *A meta analytic update of research on the Couple Communication program*, The American Journal of Family Therapy, 1999/27, 223–237.
- J. S. CARROLL, W. H. DOHERTY, *Evaluating the effectiveness of premarital prevention programs: A meta-analytic review of outcome research*, Family Relations, 2003/53, 105–118.
- P. GIBLIN, D. H. SPRENKLE, R. SHEEHAN, *Enrichment outcome research: A meta-analysis of premarital, marital and family interventions*, Journal of Marital and Family Therapy, 1985/11(3), 257–271.
- John GOTTMAN, *Raising an Emotionally Intelligent Child*, New York, Simon & Schuster, 1997.
- T. L. HIGHT, *Do the rich get richer? A meta-analysis of the methodological and substantive moderators of couple enrichment*, Virginia Commonwealth University, 2000 (Dissertation Abstracts International).
- M. W. LIPSEY, D. B. WILSON, *Practical meta-analysis*, Thousand Oaks, CA: Sage, 2001.
- David H. OLSON, John DEFRAIN, Amy K. OLSON, *Building Relationships: Developing skills for life*, Life Innovations, 1999.
- J. REARDON-ANDERSON, M. STAGNER, J. E. MACOMBER, J. MURRAY, *Systematic review of the impact of marriage and relationship programs*, Washington D. C.: Administration for Children and Families, U.S. Department of Health & Human Services, 2005.
- Alan J. HAWKINS, Victoria L. BLANCHARD, Elizabeth B. FAWCETT, Jaelynn JENKINS, *Is marriage and relationship education effective? A comprehensive meta-analysis*. School of Family Life, Brigham Young University, Poster presented at the Society for Prevention Research Annual Conference, Washington D.C., 2007. May 30.
- L. J. WAITE, M. GALLAGHER, *The case for marriage: Why married people are happier, healthier, and better off financially*, New York, Doubleday, 2000.

